ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації на тему: «**Інструменти підтримки розвитку малого підприємництва на сільських територіях**» здобувача наукового ступеня доктора філософії

Соломка Дениса Володимировича

з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Публічна презентація проведена на розширеному засіданні кафедри «Економічної теорії, підприємництва та торгівлі» 08 жовтня 2026 року, протокол №3, в онлайн форматі (запис додається).

У результаті аналізу опрацювання теоретичних і практичних положень дисертаційної роботи, поданих до розгляду наукових публікацій за темою дисертації, результатів виконання здобувачем освітньо-наукової програми, а також за підсумками проведення фахового семінару визначено наступне.

Актуальність теми. Сучасний етап соціально-економічного розвитку України характеризується масштабними структурними трансформаціями, зумовленими наслідками повномасштабної війни, посиленням регіональних диспропорцій, зміною умов функціонування підприємницького середовища та необхідністю формування ефективних механізмів відновлення національної економіки. Воєнні дії спричинили порушення традиційних виробничо-логістичних зв’язків, руйнування об’єктів інфраструктури, скорочення економічної активності в окремих регіонах, міграційний відтік населення, дефіцит трудових і фінансових ресурсів, а також поглиблення територіальної нерівномірності економічного розвитку. За таких умов особливого значення набувають активізація підприємницької ініціативи, розширення можливостей самозайнятості населення, формування нових джерел доходів та забезпечення економічної спроможності територіальних громад. Важливу роль у реалізації зазначених завдань відіграє мале підприємництво, яке завдяки відносно високій адаптивності, організаційній мобільності та здатності оперативно реагувати на

зміни ринкової кон'юнктури виступає одним із визначальних чинників підтримання економічної стійкості держави.

Особливої актуальності проблема розвитку малого підприємництва набуває на сільських територіях, соціально-економічна система яких характеризується наявністю специфічних структурних обмежень, зокрема недостатньою диверсифікацією господарської діяльності, обмеженістю локальних ринків праці, нерівномірністю інфраструктурного забезпечення, недостатнім доступом до фінансових ресурсів, інноваційних технологій, інформаційно-консультаційних послуг та перспективних ринків збуту. Додатковими чинниками загострення зазначених проблем є депопуляція сільської місцевості, старіння населення, посилення міграційних процесів та скорочення зайнятості у традиційних видах економічної діяльності. У сукупності ці обставини формують складне середовище для започаткування та розвитку підприємницьких ініціатив, обмежують можливості реалізації наявного ресурсного потенціалу сільських громад і зумовлюють необхідність удосконалення механізмів їх соціально-економічного розвитку.

Важливим напрямом подолання зазначених проблем є формування дієвої системи підтримки малого підприємництва, орієнтованої на активізацію внутрішніх джерел економічного зростання, розвиток місцевої підприємницької ініціативи та підвищення ефективності використання ресурсів територіальних громад. Водночас сучасна практика державної та місцевої підтримки підприємництва свідчить про переважання уніфікованих підходів до застосування фінансових, організаційних, інформаційно-консультаційних та інституційних інструментів, які недостатньо враховують територіальну специфіку, галузеву структуру місцевої економіки, наявні підприємницькі можливості та характер бар'єрів їх реалізації. Використання однакових механізмів стимулювання підприємницької діяльності для громад, що істотно відрізняються за рівнем соціально-економічного розвитку, ресурсним забезпеченням та інституційною спроможністю, обмежує результативність відповідних заходів і знижує ефективність використання ресурсів підтримки.

У цьому контексті особливого значення набуває застосування положень інституційної економічної теорії, концепції ендогенного розвитку та територіально орієнтованого підходу (place-based development), відповідно до яких підтримка підприємницької діяльності має ґрунтуватися на врахуванні особливостей локального середовища, специфіки формальних і неформальних інститутів, соціального капіталу, характеру взаємодії економічних суб'єктів та наявних можливостей територіального розвитку. Такий підхід передбачає переорієнтацію державної та місцевої політики від застосування стандартизованого набору інструментів до формування диференційованих механізмів підтримки, адаптованих до потреб конкретних сільських громад. При цьому підтримка малого підприємництва повинна розглядатися не лише як сукупність заходів сприяння діяльності окремих суб'єктів господарювання, а й як важливий інструмент активізації підприємницького потенціалу території, формування локальних точок економічного зростання, стимулювання інновацій та забезпечення довгострокової соціально-економічної стійкості сільських територій.

Однією з ключових передумов підвищення результативності підтримки малого підприємництва є формування науково обґрунтованих підходів до оцінювання підприємницького потенціалу сільських територіальних громад. Складність вирішення зазначеного завдання зумовлюється багатокомпонентним характером підприємницького потенціалу, який охоплює ресурсні, людські, інституційні, інфраструктурні, соціальні та інноваційні можливості території. Водночас наявність відповідних ресурсів не завжди супроводжується їх ефективним залученням до підприємницької діяльності, що обумовлює виникнення невикористаних резервів економічного розвитку. За таких умов особливого наукового та прикладного значення набуває розроблення методичних підходів, які передбачають розмежування показників наявності ресурсів і рівня їх фактичного використання, дають змогу виявляти внутрішні резерви підприємницького розвитку та обґрунтовувати пріоритетні напрями їх активізації.

Водночас результативність інструментів підтримки малого підприємництва значною мірою визначається можливістю своєчасного виявлення, систематизації та подолання бар'єрів, які стримують реалізацію підприємницьких ініціатив на сільських територіях. Зазначені бар'єри мають різну економічну, інституційну, інфраструктурну, організаційну та соціальну природу, формуються на макро-, мезо- й мікрорівнях та характеризуються неоднаковою інтенсивністю впливу на окремі сегменти підприємницької діяльності. Це зумовлює необхідність комплексного оцінювання бар'єрного профілю територіальних громад, встановлення взаємозв'язків між наявними обмеженнями й підприємницькими можливостями, а також формування системи критеріїв визначення результативності інструментів підтримки. Особливої уваги потребує перехід від формально-звітного оцінювання, орієнтованого переважно на обсяги освоєних фінансових ресурсів і кількість охоплених суб'єктів господарювання, до змістовного оцінювання за критеріями релевантності, доступності та дієвості інструментів підтримки щодо подолання реальних бар'єрів підприємницького розвитку.

Перспективним напрямом удосконалення системи підтримки малого підприємництва на сільських територіях є впровадження профільно-орієнтованого підходу, який передбачає диференційований добір інструментів залежно від підприємницького потенціалу та бар'єрного профілю конкретної територіальної громади. Методичним підґрунтям реалізації такого підходу є комплексне оцінювання підприємницьких можливостей громади, визначення інтенсивності обмежень їх реалізації та подальше позиціонування території в матриці «потенціал – бар'єрність». Застосування зазначеного інструментарію створює передумови для обґрунтованого визначення стратегічної орієнтації підтримки, диференціації складу та черговості використання відповідних інструментів, вибору джерел їх ресурсного забезпечення й узгодження заходів стимулювання підприємництва з реальними потребами сільських громад. Особливого значення при цьому набуває формування організаційно-інституційних механізмів, орієнтованих на розвиток локальних інноваційних

екосистем, активізацію невикористаних підприємницьких резервів, посилення кооперації та реалізацію спільних інвестиційних проєктів.

Незважаючи на значний науковий доробок вітчизняних і зарубіжних учених у сфері розвитку малого підприємництва, інституційного забезпечення підприємницької діяльності та формування механізмів державної підтримки бізнесу, низка важливих теоретичних, методичних і прикладних аспектів залишається недостатньо дослідженою. Зокрема, потребують подальшого наукового обґрунтування питання визначення економічної сутності та структурних складових підприємницького потенціалу сільських громад, розроблення комплексних методик його оцінювання з урахуванням наявних і невикористаних ресурсів, формування багатовимірної класифікації бар'єрів розвитку малого підприємництва, удосконалення методичних підходів до оцінювання результативності інструментів підтримки та встановлення критеріїв їх диференційованого добору. Недостатньо опрацьованими залишаються також питання організаційно-інституційного забезпечення реалізації профільно-орієнтованого підходу, визначення ефективних форм взаємодії органів місцевого самоврядування, підприємницьких структур та інших зацікавлених сторін, а також узгодження відповідних інструментів із пріоритетами територіального розвитку.

Додаткової актуальності зазначеній проблематиці надає необхідність забезпечення збалансованого відновлення економіки сільських територій України, яке потребує не лише підтримки традиційної сільськогосподарської діяльності, а й активізації несільськогосподарських видів підприємництва, розширення сфери послуг, розвитку переробного виробництва, місцевої торгівлі, інноваційних ініціатив та нових форм економічної кооперації. У цьому контексті важливим завданням є створення передумов для диверсифікації місцевої економіки, зменшення її залежності від окремих видів господарської діяльності, підвищення зайнятості населення та формування стійких джерел наповнення місцевих бюджетів. Реалізація зазначених завдань потребує формування комплексної системи підтримки малого підприємництва, здатної забезпечувати раціональний розподіл обмежених ресурсів, урахування індивідуальних

характеристик територіальних громад і максимальне залучення їх внутрішнього потенціалу до процесів економічного відновлення та розвитку.

Таким чином, необхідність активізації розвитку малого підприємництва на сільських територіях в умовах воєнних викликів і перспектив післявоєнного відновлення України, наявність системних бар'єрів реалізації підприємницького потенціалу територіальних громад, недостатня результативність уніфікованих механізмів державної та місцевої підтримки, а також потреба в удосконаленні науково-методичного забезпечення диференційованого добору відповідних інструментів обумовлюють актуальність теми дисертаційного дослідження «Інструменти підтримки розвитку малого підприємництва на сільських територіях». Поглиблення теоретико-методичних засад оцінювання підприємницького потенціалу громад, обґрунтування профільно-орієнтованого підходу до формування інструментарію підтримки та розроблення організаційно-інституційних механізмів його практичної реалізації сприятимуть підвищенню обґрунтованості управлінських рішень, ефективнішому використанню ресурсів територіальних громад, активізації підприємницьких ініціатив, диверсифікації сільської економіки та забезпеченню довгострокового соціально-економічного розвитку сільських територій України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана згідно з планами наукових досліджень Хмельницького національного університету в межах науково-дослідних тем:

«Формування стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства» (номер державної реєстрації: 0125U003350), у межах якої автором обґрунтовано профільно-орієнтований підхід до диференційованого добору інструментів підтримки розвитку малого підприємництва на сільських територіях залежно від підприємницького потенціалу та бар'єрного профілю територіальних громад, визначено методичні засади формування адресної системи підтримки підприємницької діяльності з урахуванням специфіки локального економічного середовища, наявних ресурсних обмежень і пріоритетів соціально-економічного розвитку;

«Стратегізація управління потенціалом підприємницьких структур у післявоєнній відбудові економіки України на засадах інноваційності» (номер державної реєстрації: 125U003292), у межах якої автором розроблено науково-методичний підхід до комплексного оцінювання підприємницького потенціалу сільських територіальних громад із розмежуванням показників наявності ресурсів та рівня їх використання, що дозволяє виявляти невикористані резерви підприємницького розвитку; обґрунтовано методичні рекомендації щодо визначення стратегічних пріоритетів підтримки малого підприємництва на основі позиціонування громад у матриці «потенціал – бар'єрність», активізації інноваційних підприємницьких ініціатив, розвитку локальних форм кооперації та консолідації ресурсів для реалізації спільних інвестиційних проєктів у контексті післявоєнного відновлення економіки України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленні теоретико-методичних засад, удосконаленні науково-методичних підходів та розробленні практичних рекомендацій щодо обґрунтування й диференційованого добору інструментів підтримки розвитку малого підприємництва на сільських територіях на основі оцінювання підприємницького потенціалу та бар'єрного профілю територіальних громад. Основні наукові положення, одержані особисто автором, що визначають наукову новизну дослідження, полягають у наступному:

удосконалено:

- трактування підприємницького потенціалу сільської територіальної громади, який, на відміну від існуючих підходів, що обмежуються переважно оцінюванням ресурсного забезпечення території або рівня підприємницької активності населення, розглядається як інтегрована система ресурсних, людських, інституційних, інфраструктурних, соціальних та інноваційних можливостей громади, що визначають її здатність до формування, підтримки та реалізації підприємницьких ініціатив і забезпечення довгострокового соціально-економічного розвитку;
- науково-методичний підхід до оцінювання результативності інструментів підтримки малого підприємництва, який, на відміну від існуючих,

ґрунтується на визначенні їх здатності долати реальні бар'єри підприємницького розвитку та передбачає послідовне оцінювання за критеріями релевантності, доступності й дієвості, що дозволяє виявляти причини недостатньої результативності заходів підтримки та обґрунтовувати напрями їх удосконалення;

- науково-методичні засади обґрунтування інструментів підтримки розвитку малого підприємництва на сільських територіях, які, на відміну від традиційних уніфікованих підходів, передбачають застосування профільно-орієнтованого добору інструментів на основі комплексного оцінювання підприємницького потенціалу та бар'єрного профілю територіальної громади з подальшим її позиціонуванням у матриці «потенціал – бар'єрність», що дозволяє диференціювати склад, черговість застосування та джерела ресурсного забезпечення інструментів підтримки відповідно до особливостей конкретної громади;

набули подальшого розвитку:

- науковий підхід до трактування еволюції теорій підприємництва, який, на відміну від існуючих підходів, що розглядають розвиток наукових уявлень як послідовну зміну відокремлених концепцій, ґрунтується на розумінні підприємництва як процесу поступового розширення його функціональної ролі від реалізації економічних функцій підприємця до системного чинника соціально-економічного розвитку, що дозволяє обґрунтувати значення інституційного середовища та організаційних механізмів підтримки підприємницької діяльності;
- методичне забезпечення статистичного аналізу розвитку малого підприємництва у структурно-динамічному вимірі, яке, на відміну від існуючих підходів, передбачає врахування методологічної зіставності статистичних показників діяльності фізичних осіб-підприємців, зокрема змін порядку їх обліку починаючи з 2022 року, що дозволяє уникати помилкової інтерпретації динаміки підприємницької активності та підвищувати обґрунтованість управлінських рішень щодо формування адресної політики підтримки малого бізнесу;

- понятійно-методичний апарат дослідження обмежень розвитку малого підприємництва на сільських територіях у частині розмежування понять «проблема», «бар'єр» і «виклик» як взаємопов'язаних елементів причинно-наслідкового ланцюга та систематизації бар'єрів за природою їх виникнення, рівнем формування й дії та інтенсивністю впливу на окремі сегменти підприємницької діяльності, що створює методичне підґрунтя для комплексного оцінювання обмежень і диференційованого добору інструментів їх подолання;
- науково-методичні основи оцінювання підприємницького потенціалу сільських територіальних громад, які, на відміну від традиційних підходів, передбачають розмежування показників наявності ресурсів та рівня їх фактичного використання за кожною складовою підприємницького потенціалу, що дозволяє визначати невикористані резерви розвитку підприємництва, оцінювати можливості їх активізації та обґ
- **Практичне значення одержаних результатів** полягає у можливості застосування розроблених науково-методичних підходів і практичних рекомендацій для вдосконалення системи підтримки розвитку малого підприємництва на сільських територіях, підвищення обґрунтованості управлінських рішень органів місцевого самоврядування та забезпечення ефективного використання підприємницького потенціалу територіальних громад. Узагальнені теоретичні положення, науково-методичні розробки та практичні рекомендації, викладені у дисертаційній роботі, можуть використовуватися під час оцінювання підприємницького потенціалу сільських громад, визначення невикористаних резервів його реалізації, систематизації бар'єрів розвитку підприємницької діяльності, формування профільно-орієнтованої системи підтримки малого підприємництва, диференційованого добору відповідних інструментів та обґрунтування пріоритетних напрямів соціально-економічного розвитку територій.
- Основні науково-практичні результати дисертаційного дослідження знайшли використання у діяльності Деражнянської міської ради Хмельницької області — у частині застосування науково-методичних рекомендацій щодо оцінювання підприємницького потенціалу громади, визначення резервів його

реалізації та систематизації бар'єрів розвитку малого підприємництва в сільських населених пунктах. Запропонований профільно-орієнтований підхід до добору інструментів підтримки підприємництва використано під час підготовки пропозицій щодо інформаційно-консультаційного супроводу підприємців, полегшення доступу до ресурсів, розвитку кооперації та вдосконалення взаємодії органу місцевого самоврядування із суб'єктами малого підприємництва (довідка про впровадження № 12-Д від 05.05.2026 р.).

- Теоретичні узагальнення, науково-методичні розробки та практичні рекомендації автора використовуються в освітньому процесі Хмельницького національного університету під час викладання дисциплін «Підприємництво», «Стратегічне управління», «Управління бізнес-процесами», «Антикризове управління» та «Управління проєктами», сприяючи поглибленню теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти та формуванню практичних компетентностей у сфері управління підприємницькою діяльністю, оцінювання підприємницького потенціалу й обґрунтування інструментів підтримки малого бізнесу (довідка про впровадження № 035/80 від 28.09.2026 р.).

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, висновки та рекомендації, які виносяться на захист, одержані автором особисто. Усі основні результати, викладені в дисертаційній роботі, отримані здобувачем самостійно та знайшли відображення в його наукових публікаціях. Із наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації використано лише ті положення, ідеї та висновки, які є результатом особистої науково-дослідної роботи здобувача.

Дисертаційна робота виконана в Хмельницькому національному університеті. Науковий керівник — Кравчик Юрій Васильович, кандидат економічних наук, доцент.

За умови підтвердження результатами перевірки звіту подібності відсутності порушень академічної доброчесності можна констатувати, що дисертаційна робота **Соломка Дениса Володимировича** є результатом самостійних наукових досліджень здобувача та не містить ознак академічного плагіату. Використані ідеї, результати й тексти інших авторів супроводжуються посиланнями на відповідні джерела. Дисертаційна робота характеризується

логічною послідовністю, структурною цілісністю та єдністю змісту. Стиль викладення матеріалів дослідження є науковим, аргументованим і забезпечує доступність сприйняття основних положень, висновків та рекомендацій. Зміст дисертаційної роботи відповідає обраній темі, розкриває її основні аспекти та підтверджує, що автором вирішено поставлені наукові завдання й досягнуто мети дослідження.

Перелік публікацій за темою дисертації. Аналіз наукових публікацій, повноти висвітлення опублікованих результатів дисертації та особистого внеску здобувача засвідчив, що результати дослідження, викладені в дисертаційній роботі Соломка Дениса Володимировича, достатньою мірою відображені в наукових працях автора. Основні теоретичні положення, науково-методичні розробки, практичні рекомендації та висновки дисертаційного дослідження пройшли апробацію, доповідалися й обговорювалися на міжнародних науково-практичних конференціях і форумах.

За темою дисертації опубліковано 7 наукових праць загальним обсягом 3,58 друк. арк., з яких особисто автору належить 2,68 друк. арк., у тому числі: 4 статті у наукових фахових виданнях України загальним обсягом 3,08 друк. арк. (особисто автору належить 2,38 друк. арк.); 3 наукові публікації за матеріалами науково-практичних конференцій та в інших виданнях загальним обсягом 0,53 друк. арк. (особистий внесок автора становить 0,53 друк. арк.).

Список публікацій здобувача за темою дисертації:

Статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України з присвоєнням категорії «Б»

КРАВЧИК Ю., ТКАЧУК В., СОЛОМКО Д. Розвиток підприємств торгівлі на місцевому рівні зі застосуванням інструментів цифрового маркетингу. *Development Service Industry Management,* (4), 35–39. https://doi.org/10.31891/dsim-2023-4(5)

КРАВЧИК, Ю., МОСКАЛЮК, О., & СОЛОМКО, Д. (2025). ЦИФРОВИЙ МАРКЕТИНГ І ІНСТИТУЦІЙНА ПІДТРИМКА ЯК ДРАЙВЕРИ РОЗВИТКУ МАЛОГО БІЗНЕСУ В РЕГІОНАХ. *Herald of Khmelnytskyi National University.*

Economic Sciences, 342(3(1), 317-322. https://doi.org/10.31891/2307-5740-2025-342-3(1)-45

СОЛОМКО Д. В. ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ СТИМУЛЮВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ У СІЛЬСЬКИХ ГРОМАДАХ. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2025. Том 10. № 4. С. 139 – 143. https://doi.org/10.36887/2415-8453-2025-4-26

СОЛОМКО, Д. (2026). ПІДТРИМКА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЯХ: ПРОФІЛЬНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*, *356*(4), 333-338. https://doi.org/10.31891/2307-5740-2026-356-45

Праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

Соломко Д. Інструментарій державної політики стимулювання розвитку малого підприємництва на сільських територіях. *Підприємництво та стратегічні напрями розвитку бізнес-процесів в умовах глобальних викликів : зб. матеріалів IV Міжнар. наук.-практ. екон. форуму (м. Хмельницький, 5–7 груд. 2024 р.).* Хмельницький : ХНУ, 2025. С. 168–170.

Соломко Д. В. Диференційований добір інструментів підтримки малого підприємництва на сільських територіях. *Science and society: interdisciplinary horizons : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (Стокгольм, Швеція, 21–23 вересня 2026 р.).* Stockholm, 2026. С. 102–104. URL: https://eu-conf.com/en/events/science-and-society-interdisciplinary-horizons/

Соломко Д. Бар’єри розвитку малого підприємництва на сільських територіях та результативність інструментів підтримки // Управління розвитком соціально-економічних систем в умовах невизначеності : тези доповідей VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 1 липня 2026 р.). Хмельницький : ХНУ, 2026.

ВВАЖАТИ,

що дисертаційна робота Соломка Дениса Володимировича на тему: «Інструменти підтримки розвитку малого підприємництва на сільських територіях» , яка подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність», за своїм науковим рівнем та практичною цінністю, змістом та оформленням повністю відповідає вимогам пп. 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженому постановою Кабінету Міністрів Україні від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), та відповідає напрямку наукового дослідження освітньо-наукової програми «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» Хмельницького національного університету.

РЕКОМЕНДУВАТИ:

дисертаційну роботу «Інструменти підтримки розвитку малого підприємництва на сільських територіях», подану Соломком Денисом Володимировичем на здобуття ступеня доктора філософії, до захисту.

Головуюча публічної презентації,
доктор економічних наук, професор **Ольга ГОНЧАР**